

Головна сила в людині – це сила духу...

До Всесвітнього дня авіації і космонавтики

***"Облетівши Землю в кораблі-супутнику,
я побачив, яка прекрасна наша планета.
Люди, будемо зберігати і примножувати
цю красу, а не руйнувати її!"***

Юрій Гагарін

12 квітня – дата, яка знаменує перший політ людини в космос. Цього дня ми відзначаємо Всесвітній день авіації і космонавтики й професійне свято – День працівників ракетно-космічної галузі України. І цей самий день Генеральна Асамблея ООН у 2011 році проголосила Міжнародним днем польоту людини в космос.

З нагоди прийдешнього свята варто згадати людину, яка 1961 року здійснила перший політ за межі земної атмосфери на космічному кораблі. Ім'я цієї людини – Юрій Гагарін. Він прожив коротке, як спалах, життя – усього 34 роки, – але встиг вивести людство в принципово новий простір і розширити наші горизонти до космічних, ставши чи не найуспішнішою людиною XX століття.

Їх було двадцять. Звичайних, не дуже сильних льотчиків (який же командир полку віддасть кращих?!). За характером – люди різні. Спільним було, мабуть, лише одне – малий зріст: вимоги щодо таких параметрів поставив С.П. Корольов. «Куля», у якій мав розміщуватися космонавт, була невелика – вагу й габарити визначала «голова» ракети. А вона проектувалася не для польоту людини в космос, а для термоядерного заряду, який треба було доставляти до США.

Не треба ілюзій. Нічого видатного, незвичайного в долі Юрія Гагаріна та його товаришів по першому загону не було. Мабуть, Юрію Гагаріну таланило частіше ніж іншим. Народився 9 березня 1934 року на Смоленщині, під

Гжатськом. Пережив фашистську навалу, недовчився, а тому пішов у ремісниче училище. Звідси й покликала авіація. Він відвідував авіаклуб і незабаром навіть здійснив політ на першому у своєму житті повітряному судні Як-18.

Гагарін закінчив Оренбурзьке училище льотчиків. У навчанні з усіх дисциплін мав найвищі бали, але ніяк не міг освоїти грамотну посадку – літак весь час куняв. Було прийнято рішення про відрахування. Наказ не підписували, тому що Юрій плакав, говорив, що без неба не може жити. В останній момент начальник училища звернув увагу на маленький зріст Гагаріна: через цю природну рису в льотчика змінюється кут огляду й знижується відчуття землі. Гагаріну підклали на крісло товсту підкладку, після чого він впорався із завданням. 25 жовтня 1957 Гагарін закінчив училище з відзнакою. Загалом старався Юрій завжди, куди б не закидала доля, а тому обов'язково домагався свого – його помічали.

З 20 кандидатів було відібрано шістьох: Корольов дуже поспішав, оскільки "Американи" (він їх так називав) намагалися взяти реванш за перший супутник. Вони розраховували, що здійснять політ по балістичній траєкторії. Хоча астронавт буде в невагомості всього близько 15 хвилин – перелетить тільки через Атлантику, – проте це можна буде називати "космічним польотом". "Стрибок у космос" Алана Шепарда було призначено на 20 квітня. С.П. Корольов просто зобов'язаний був запустити "Восток" хоча б на кілька днів раніше. "Вікно" для старту – з 11 по 17 квітня 1961 року.

У першому загоні з 20 льотчиків, зібраних з усієї країни, тільки 12 стали космонавтами. Випробування були важкі, і не всі їх витримали. Навіть другий після Германа Титова дублер Гагаріна – Григорій Нелюбов, який відрізнявся багатьма непересічними рисами, – був змушений покинути загін.

Також є версія, що з усіх кандидатів Гагарін мав найбільш «підходящу» біографію для радянської пропаганди щодо створення образу героя: виходець із селян, батько – тесля, а мати працює на молочнотоварній фермі. Плюс поступливий характер і приємна зовнішність з доброю посмішкою.

Навчання, екстремальні випробування, спорт, полювання, художні таланти – галузей, де майбутні космонавти могли проявити себе, було безліч. Про Гагаріна ніхто не говорить, що в якійсь справі йому не було рівних. Але він завжди був серед лідерів. Як багатоборець, він перемагав на довгій дистанції, за сумарним показником засвоєння дисциплін. А ще Гагаріну було властиве дещо, що вирізняло його особливо: він ніколи, за жодних обставин, не спізнювався й не мав почуття заздрості!

Є легенда, що в перший загін відбирали льотчиків зі здоров'ям бика й розумом немовляти. Та правда полягала в тому, що всі 20 осіб закінчили військове училище з високими оцінками, більше як двох "четвірок" не було ні в кого. Під час відбору в загін професори пропонували іспит: потрібно було розв'язати складні завдання за дуже короткий строк в умовах, коли кожної миті несподівано виникає нова перешкода.

Олексій Леонов, близький друг Юрія Гагаріна, розповідав про їхню першу зустріч: "Мене відібрали в загін, я зайшов до кімнати в авіаційному шпиталі. Бачу: сидить біля печі голий по пояс хлопець, піжама з білим комірцем накинута на стілець. Він підвів очі – я досі пам'ятаю, як вони блиснули

смарагдом. Очі сяяли й були сповнені добротою. Уже через півгодини ми знали один про одного все. Юра читав Хемінгуея й Уїтмена. Я подумав: цікава людина. Серед моїх знайомих таких не було". Напевно, сьогодні в Уїтмена читачів менше ніж космонавтів на планеті...

А ще були 15-добові випробування в камері тиші, коли в нормальної людини можуть виникнути галюцинації. Гагарін – ці аудіозаписи збереглися в Інституті авіаційної та космічної медицини – не знаючи про мікрофони, спокійно співав пісні. Друзі кажуть, що в ньому відчувалася внутрішня сила. Знаменита історія про те, що Корольов вибрав Гагаріна за посмішку, – це красивий міф. Корольов вибрав Гагаріна за силу та надійність. Перед польотом у загоні було проведено таємне голосування – і більшість, хоча вони були конкурентами, першим номером обрали Гагаріна. Зараз це пояснили б хитрим терміном "харизма"...

Однією з особливостей характеру Гагаріна друзі відзначали почуття гумору, добродушність, схильність до жартів. Тренуючись на навчальному космічному кораблі, Гагарін залишався спокійним, зберігаючи упевнений стиль роботи. А після випробувань висловлювався чітко й лаконічно. Впевненість, вдумливість, допитливість і життєрадісність робили Юрія не схожим на інших.

Хто ж у нас полетить першим? Це стало відомо лише на космодромі, коли на засіданні Державної комісії прозвучали два прізвища: Гагарін і Титов – основний пілот і запасний. Слово "дублер" з'явиться пізніше.

Паралельно з першим польотом у космос тривалістю 108 хвилин готувався другий, більш серйозний, який планувався за часом на цілу добу. Тому в перший політ вирішено було послати Юрія Гагаріна, а в другий – Титова. Уже 8 квітня на засіданні Державної Комісії була затверджена кандидатура Гагаріна, за дві доби до самого польоту про це повідомили йому та Герману Титову.

Радянський Союз дуже поспішав відправити першого космонавта. Адже, за даними розвідки, американці планували здійснити свій запуск 20 квітня. Саме тому ракета "Восток" була далекою від ідеалу. Генеральний конструктор Корольов знав, що вона полетить, але от чи повернеться на Землю – 100 % гарантії не було.

"Сьогодні урядова комісія вирішила послати мене в космос першим. Знаєш, дорога Валюша, який я радий, хочу, щоб і ви були раді разом зі мною. Простій людині довірили таку велику державну задачу – прокласти першу дорогу в космос! Чи можна мріяти про щось більше? Адже це – історія, це – нова ера!" – писав Юрій Гагарін дружині.

12 квітня старший лейтенант Юрій Гагарін піднявся на борт ракетonoсія "Восток-1", пристебнувся, провів передстартову перевірку й сказав своє знамените "Поехали!". На орбіті Гагарін провів кілька простих експериментів: поїв, попив, написав олівцем записку. Здійснивши один виток навколо Землі, ракета почала процедуру приземлення.

Було підготовлено три варіанти повідомлення ТАСС про політ людини в космос. Перше – урочисте, "успішне". Друге – на той випадок, якщо корабель не вийде на орбіту й упаде десь у тайзі або океані. У цьому повідомленні ТАСС було звернення до урядів країн з проханням допомогти в пошуку космонавта. І, нарешті, третій варіант – про трагічну загибель першого космонавта. На щастя, другий і третій варіанти не стали в нагоді ...

12 квітня 1961 року світ почав на одній орбіті – і закінчив на іншій. 12 квітня рішуче змінилася людина, оскільки її горизонти розширилися до

космічних глибин. Але чи витримав сам першовідкривач відповідальність, що звалилася на нього? Чи зміг Юрій Гагарін пережити ту славу, що обрушилася на нього й рівної якій ще не було в історії? Сказати однозначно "зміг" – значить, покривити душею. Усе сталося швидко. "Усе моє життя здається мені однією прекрасною миттю", – скаже пізніше Юрій. 108 хвилин польоту – сплеск емоцій, у яких він не встиг навіть розібратися.

Утім, було кілька секунд страху: за ілюмінатором спалахнуло полум'я. Горить корабель? Так, це горіла обмазка "Востоку" – так було заплановано, але ніхто цього раніше не бачив, а очі не завжди чітко підпорядковуються розуму ... Але потім – привольські степи й звичний купол парашута. Він повернувся! Обійми, сльози радості, розмова з М.С. Хрущовим – у той час Гагаріну він здавався богом ...

Гагарін став знаменитим в одну мить, він об'їхав планету, його приймали королі та президенти, аплодували вулиці й парламенти. Він побував у трьох десятках країн, виступав по 18 – 20 разів на добу. І те, як поведився Юрій Гагарін, дозволяє впевнено сказати, що він був ідеальним космонавтом № 1. Жодного разу на жодному високому прийомі Юрій Гагарін не зірвався, і навіть у манірної англійської королеви поведився бездоганно.

У Гагаріна не було й натяку на зіркову хворобу. Він став депутатом Верховної Ради СРСР і при найменшій нагоді допомагав простим людям. Влаштовував у лікарні, виправляв несправедливість, допомагав з роботою. Коли приїжджав у Гжатськ, до будинку батьків вишикувалися довгі черги. Він ніколи не говорив, що хоче відпочити, але вислуховував людей і допомагав рідному місту більше, ніж будь-який керівник.

Проте першому космонавту на Землі було дуже важко. До нього набивалися в друзі, де б він не з'являвся, відразу ж накривався святковий стіл. Ну а слава не йшла, вона ставала звичною.

Будь-який психолог скаже, що "випробування славою" загрожує, як мінімум, сильною депресією і, як максимум, – самогубством. Не може людська психіка усвідомити й переварити такі серйозні зміни, особливо якщо вони відбуваються так стрімко – протягом декількох місяців. Юрій Гагарін просто не міг за три години перетворитися зі старшого лейтенанта на Героя Радянського Союзу й залишитися абсолютно нормальною людиною.

Але психічним станом героїв в СРСР було не прийнято цікавитися. Справжній герой повинен був бути беззастережно щасливим – інакше який же це герой? І Гагарін чесно намагався, хоча іноді власна слава доводила його до стану напівнепритомності. Мабуть, ми ніколи не дізнаємося, що відчував Юрій Гагарін насправді.

Що відбувалося з Юрієм Гагаріним у той останній рік його життя, знову ж ніхто точно не знає. Він загинув під час тренувального польоту на винищувачі. Смерть першого у світі космонавта Юрія Гагаріна довгий час залишалася під грифом секретності. Тому виникло безліч домислів і версій щодо його загибелі. Але навіть коли гриф секретності було знято, ситуація не прояснилася. Кожен, хто мав будь-яке відношення до подій, висловлював свою точку зору, вважаючи її єдино правильною. Так чи інакше, доля розпорядилася, щоб у пам'яті людства він назавжди залишився молодим.

Завершити хочеться уривком з книги Марка Галлая, який готував Юрія Гагаріна до польоту, – "З людиною на борту":

"І коли вже після польоту Гагаріна на кораблі «Восток» мене іноді питали: «Ну а що він там, по суті, робив? Автоматика його в космос витягла, по орбіті провезла і назад на землю спустила. У чому ж його-то заслуга?» – я, перш ніж говорити про функції контролю всієї цієї хитрої автоматики, безперервно – від старту до посадки – здійснюваних космонавтом, про виконані ним спостереження... перш ніж говорити все це, починав з відповіді на останнє

запитання: «У чому його заслуга? Хоча б у тому, що він сів в цей корабель! Адже це було в перший раз».

Історія людства свідчить, що завжди, коли якась нова велика справа вимагала сміливих, рішучих людей, готових заради цієї справи кинути рівну дорогу життєвої налагодженості, такі люди обов'язково знаходилися. Коли, читаючи старі книги, та й просто згадуючи багатьох чудових людей, що жили на землі, знову і знову переконуєшся в цьому, щоразу відчуваєш прилив внутрішнього задоволення: приємно зайвий раз переконатися в тому, що не так-то вже недосконале наше людство!"

Пропонуємо переглянути відеоматеріали, присвячені життю Юрія Гагаріна:

1. <https://youtu.be/LNbx6fntBjw>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=5woucmtlc0>
3. <https://youtu.be/x8YgbEOxaiE>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=5woucmtlc0>

Використана література

1. <http://dovidka.biz.ua/chomu-zaginu-gagarin>
2. <http://www.peoples.ru/military/cosmos/gagarin/history.html>
3. http://www.aif.ru/society/science/10_maloizvestnyh_faktov_o_polyote_yuriya_gagarina
4. http://hrono.ru/biograf/bio_g/gagarin_juri.php
5. <https://ria.ru/spravka/20140309/998590852.html>
6. Галлай М.Л. С человеком на борту [Текст]: документальная повесть / М.Л. Галлай; авт. послесл. Г.С. Титов. – М.: Советский писатель, 1985. – 304 с.
7. Гагаріна А.Т. Слово про сина: Спогади А.Т. Гагаріної, записані з її слів Тетяною Копиловою. – К.: Рад. шк., 1985. – 182 с.